

Україна - НАТО в запитаннях і відповідях

Як розшифровується НАТО?

Українського аналогу розшифрування аббревіатури НАТО не існує. Повна назва цієї Організації українською мовою - Організація Північноатлантичного договору (від англійського NATO – North Atlantic Treaty Organization).

Які країни є членами НАТО?

Сьогодні членами НАТО є **28 країн**: Бельгія, Велика Британія, Греція, Данія, Ісландія, Іспанія, Італія, Канада, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Португалія, Сполучені Штати Америки, Туреччина, Угорщина, Франція, Чехія, Литва, Латвія, Естонія, Румунія, Болгарія, Словаччина і Словенія, Албанія, Хорватія.

Які офіційні мови НАТО?

Англійська та французька є офіційними мовами НАТО.

Яка роль НАТО?

Організація Північноатлантичного договору (НАТО) є об'єднанням, яке було створено з метою досягнення цілей Північноатлантичного (інша назва – Вашингтонський) договору, підписаного 4 квітня 1949 року. Згідно з Договором, фундаментальною роллю НАТО є збереження свободи та безпеки країн-членів шляхом використання політичних та військових засобів. НАТО відіграє важливу роль, яка дедалі зростає, у сфері подолання кризових ситуацій та миротворчої діяльності.

Чи є вірним твердження про те, що НАТО - агресивний блок ?

Завданням НАТО є колективна безпека та оборона, а не напад чи агресія, про що записано в основоположному документі Організації – Вашингтонському договору 1949 року. НАТО у своїх принципах і діяльності дотримується статуту ООН і діє за її мандатом.

Відповідно до Вашингтонського договору кожна держава-член Альянсу несе додаткову відповідальність та користується перевагами від участі у системі колективної безпеки. У статті 5 йдеться про те, що збройний напад на одного або на кількох членів НАТО розглядатиметься як напад на всіх членів.

Такі безпрецедентні гарантії безпеки, територіальної цілісності, недоторканості кордонів та державного суверенітету не дає жодна з наявних на сьогодні колективних систем безпеки.

А риторика про „агресивний блок” – це цілком зрозумілий, доволі вдалий пропагандистський крок колишнього СРСР – держави, яка конкурувала з країнами Заходу за світове панування. І термін цей був уведений в ужиток після 1954 року, коли СРСР подавав заявку на вступ до НАТО, але отримав відмову.

Які умови вступу до НАТО? Які країни мають на це право?

НАТО проводить політику відкритих дверей з перспективою щодо розширення Альянсу. Будь-яка європейська країна, що поділяє принципи, закладені у Вашингтонському договорі, та робить внесок у безпеку євроатлантичного регіону, може стати членом Альянсу.

Країни, що бажають набути членства в НАТО, мають також досягти відповідних політичних, економічних та військових стандартів, щоб довести свою здатність робити внесок у безпеку Альянсу та користуватися перевагами колективної безпеки.

План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ) має на меті допомогти країнам-претендентам у процесі їхньої підготовки до вступу в Альянс.

Чи правда, що членство в НАТО зовсім необов'язкове для країни, та що можна залишитися нейтральними?

Світовий досвід показує, що нейтралітет сьогодні економічно, політично і безпеково не вигідний. Нові непередбачувані загрози та виклики безпеці ставлять перед кожною цивілізованою країною проблему вибору: військовий нейтралітет чи участь у системі колективної безпеки.

Забезпечення нейтралітету вимагає залучення значних фінансових ресурсів. В нейтральних європейських країнах все чіткіше простежується тенденція до перегляду свого статусу. Так, нейтральні Австрія, Швеція, Швейцарія та Фінляндія, не будучи членами Альянсу, беруть активну участь, як і Україна, у програмі НАТО “Партнерство заради миру”. Фінляндія розпочала підготовку до остаточного узгодження стандартів своїх Збройних Сил та інфраструктури зі стандартами НАТО, що фактично може означати початок процесу вступу. Швеція має свій військовий контингент у складі триваючої миротворчої операції НАТО з реконструкції Афганістану. Швеція на оборону витрачає 4 млрд. євро (Україна – 32 млн. дол.). Окрім того, всі ці країни, окрім Швейцарії, є членами ЄС, який здійснює єдину зовнішню і безпекову політику, в рамках якої планується створення Сил ЄС швидкого реагування. Тому не варто спекулювати таким поняттям як нейтралітет.

Чи насправді теперішня влада не дотримується положень Конституції, в якій записано, що Україна є нейтральною країною, яка не вступає у військові блоки та не допускає розміщення іноземних військ і баз на своїй території (за виключенням Чорноморського флоту)?

У Конституції України немає жодних положень про позаблоковість або нейтральний статус України.

У [Декларації про державний суверенітет України](#) від 16 липня 1990 р. йшлося лише про намір стати нейтральною державою, дослівно: „Українська РСР урочисто проголошує про свій намір стати в майбутньому постійно нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках і дотримується трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної

зброї". Метою проголошення саме такого наміру було засвідчити позицію України щодо Організації Варшавського Договору. А вже вийшовши з Варшавського договору, добровільно позбувшись такого стримуючого у військовому сенсі засобу, як ядерний щит, Україна, на основі аналізу тенденцій міжнародної безпеки, обрала курс на участь у колективних безпекових та оборонних системах, що закріплено у національному законодавстві.

Чи зможе Україна самотужки забезпечити власну безпеку?

Звичайно, ні. Сьогодні, у разі збройного нападу на нашу державу, Україна не зможе захистити себе самотужки.

Якщо подивитися на країни Європи, то жодна країна не є самодостатньою в контексті забезпечення власної безпеки й оборони. Починаючи від Німеччини, Британії і закінчуючи Францією, Іспанією. Яку б дискусію ми не вели з цього питання, факти очевидні - практично всі європейські країни колишнього соціалістичного табору обрали модель колективної безпеки. Тому, на даному етапі для нашої держави єдиною дійсною гарантією безпеки є приєднання до НАТО. На сьогодні це єдина в світі організація колективної безпеки, яка може реально захистити нашу державу, наших громадян від будь яких військових і невійськових загроз.

Може, Україні обмежитись вступом до ЄС, якщо НАТО викликає таку негативну реакцію в суспільстві?

У зовнішній політиці України зближення з ЄС та НАТО - це наші основні пріоритети. Водночас, ці дві міжнародні структури не є конкуруючими, а взаємно доповнюють одна одну. Якщо НАТО – це, в першу чергу, безпека, а вже потім – зміцнення демократії, економіки, соціальної сфери держав-членів, то Європейський Союз – це, передусім, ринкова економіка, економічне зростання та стабільність, соціальне поліпшення життя. Наразі ЄС тільки розпочинає створення елементів своєї власної оборонної складової, покладаючись повністю на надійний механізм НАТО, здатний підтримувати мир та боротися з сучасними викликами і загрозами безпеці. Шлях до НАТО для України може бути набагато коротший, ніж до ЄС. Опинившись в „клубі” НАТО за одним столом переговорів з переважною більшістю країн ЄС, ми зможемо на рівних спілкуватися, краще вивчимо одне одного, при звичаємося до вимог і стандартів Євросоюзу, зможемо досягти такого рівня політичного, соціально-економічного та безпекового розвитку, коли Європейський Союз виявить не тільки готовність до інтеграції України, а й запропонує членство.

Чи є в сучасному світі об'єктивна необхідність і існуванні НАТО?

Спочатку НАТО створювалася для протистояння загрозі з боку СРСР. Нині характер сучасних загроз змінився, необхідні для боротьби з ними засоби – теж, однак принцип залишився тим самим – колективна оборона країн, об'єднаних спільними цінностями. Можна сказати, що змінилося сучасне розуміння безпеки. Північноатлантичний альянс впродовж свого існування виявив здатність адаптуватися і гнучкість по відношенню до видозмін архітектури глобальної безпеки. Тепер вже абсолютно зрозуміло, що саме НАТО сьогодні є найбільш ефективною безпековою структурою, здатною надійно захищати своїх членів.

Чи має НАТО власні збройні сили?

НАТО не має власних збройних сил, у розпорядженні Альянсу є збройні сили – країн-членів.

Усі країни-члени, що беруть участь у військових операціях Альянсу, роблять свій внесок шляхом надання власних збройних сил та військової техніки, які разом складають об'єднану військову структуру Альянсу. Такі збройні сили та інфраструктура залишаються під національним командуванням, доки не виникне необхідність виконання специфічних завдань НАТО (врегулювання конфлікту чи кризи, участь у миротворчих операціях тощо).

Чи призведе вступ України до НАТО до перетворення її на військовий табір, заповнений базами НАТО?

Стаття 17 Конституції Української держави забороняє розміщення іноземних військових баз на території України.

Крім цього, кожна країна-член НАТО повністю зберігає суверенітет над своєю територією. Розміщення ж іноземних військових баз на території іншої держави відбувається тільки за згоди цієї держави та на підставі її двосторонніх домовленостей з іншими країнами.

З іншого боку, для України її згода на тимчасове перебування ЧФ РФ в Криму надала можливість розрахуватися з боргами за постачання енергоносіїв та на деякий час забезпечити ними державу, а також забезпечила робочими місцями українських громадян, які працюють у сфері обслуговування військової інфраструктури Чорноморського флоту Росії.

Ставши членом Організації Північноатлантичного договору, чи буде Україна зобов'язана брати участь в усіх військових операціях НАТО? Чи стануть наші хлопці «гарматним м'ясом» в розрахунках натовських генералів?

Ні. Кожна країна-член НАТО самостійно вирішує, чи брати їй участь у конкретній військовій операції НАТО. Варто пам'ятати, що рішення про саму операцію НАТО також приймає на основі консенсусу. Такий собі подвійний запобіжний механізм.

Разом з тим країни, які об'єднуються в політико-військову організацію, приймають спільне рішення, переслідуючи конкретну мету. Якщо це підтримання миру й безпеки – Україна не має й не стоїть осторонь навіть зараз, не кажучи вже про те, коли вона вирішить стати членом НАТО. Наш сучасний світ став занадто маленьким, щоб сповідувати відомий принцип про хату скраю.

Чи правда, що члени Альянсу загалом, та європейці зокрема, „танцюють під американську дудку?”

„Танці під дудку” одного з членів Альянсу унеможливорює один простий принцип Організації – принцип прийняття рішення консенсусом. Завдяки цьому принципу НАТО навчила своїх членів домовлятися задля досягнення спільної мети.

Так, в кожній організації є головні партнери, внесок яких, права, а отже й обов'язки найбільші. США на сьогодні є однією з найсильніших у військовому й економічному сенсі країн світу. Саме на Сполучені Штати лягає найбільше навантаження військового та фінансового внеску до Альянсу. Американська присутність у Європі завжди відігравала роль страхового полісу для

країн континенту. Думка США не завжди збігається з точкою зору європейців, але і самі європейці далеко не завжди виступають з єдиною позицією.

Європейці стурбовані тим, що США рішучі у військовому протистоянні терористичним загрозам, що вони, виходячи з власних національних інтересів і доктрини поведінки, не збираються миритися з існуванням загроз і викликів для своєї держави та її громадян по всьому світу, а також витрачають замало коштів на підтримку та розвиток найбідніших країн світу.

Американці, зі свого боку, розчаровані неспроможністю Європи діяти і виступати злагоджено, розвивати свій оборонний потенціал, критикують її повільно діючі та часто неефективні та забюрократизовані інституції.

Скільки коштує діяльність НАТО та хто за це сплатує?

НАТО є міждержавною організацією, країни-члени якої надають ресурси, що необхідні для постійного функціонування організації. Існують три бюджети Альянсу: один цивільний та два військових. Кожна країна-член НАТО сплатує до бюджетів відповідну суму, яка базується на узгодженій формулі розподілу витрат. Разом такі бюджети складають менш, ніж піввідсотка від загального оборонного бюджету країн-членів НАТО.

Як вплине вступ України до НАТО на залучення іноземних інвестицій?

Відомо, що будь-який інвестор, перед тим, як вкласти свої гроші в якусь країну, обов'язково перевірить стабільність її політичної та економічної системи. Оскільки ймовірність міждержавних війн в Європі майже дорівнює нулю, інвестор скоріше за все захоче знати – які гарантії, що його компанію завтра не обкладуть величезними податками? Де впевненість, що її взагалі не націоналізують? Що не заборонять іноземні капіталовкладення і не змусять його закрити справу? Членство в НАТО є найкращою відповіддю на ці питання.

Процедура вступу до Альянсу – це всеохоплююча експертиза політичної й економічної системи країни. Якщо держава проходить її та стає членом НАТО, це означає, що вона є стабільним та передбачуваним політичним та економічним партнером. Крім того, досвід останніх хвиль розширення Альянсу, коли членства набули країни Центральної і Східної Європи, свідчить, що у період виконання цими державами національних програм з Плану дій щодо членства і проведення переговорів зі вступу, обсяги прямих закордонних інвестицій збільшилися на мільярди доларів. Так, у 1997 р. в економіку Польщі було інвестовано 2,7 млрд. доларів США, у 1998 – 5 млрд. доларів США, а в 1999 р. – році вступу Польщі до НАТО – вже 8 млрд. доларів США. Щодо Чехії й Угорщини цифри ще більш вражаючі. У 1997 р. прямі іноземні інвестиції в економіку цих країн становили відповідно 4 і 6,2 млрд. доларів США, у 1998 – 9,8 і 10, 2 млрд. доларів США, у 1999 р. – 12,8 і 14,5 млрд. доларів США.

Чи правда, що вступ до НАТО вимагатиме від України значних додаткових витрат бюджетних коштів, зокрема на переоснащення армії. Звідки зараз брати гроші?

Все з точністю до навпаки. Забезпечувати колективну безпеку набагато дешевше, ніж підтримувати цю безпеку власноруч. Якби НАТО вимагала від України попереднього виходу на стандарти Альянсу за рівнем озброєння, підготовки військ, то вартість вступу України до НАТО могла б бути досить значною і вимірювалася би десятками мільярдів доларів США. Однак таких вимог немає. Досі вступ усіх нових членів НАТО зі Східної Європи відбувся без

будь-якого масштабного спеціального переозброєння. Водночас, держава мусить витратити гроші на переозброєння і армію незалежно від того, вступає вона до воєнних блоків чи ні. Ми ж хочемо, щоб наша армія була нагодована, озброєна, забезпечена житлом та всім іншим, чи не так?

Україна має достатній військовий, людський і технологічний потенціал, щоб гарантувати свою безпеку, використовуючи політичну “парасольку” НАТО та маючи за спиною підтримку з боку 26 держав-членів НАТО. Час довів невиправданість астрономічних оцінок вартості вступу до НАТО нових членів, переважна більшість яких використовує до цього часу своє власне озброєння, включаючи автомати Калашнікова й МІГІ.

Водночас, внаслідок вступу до Альянсу країна отримує великі економічні переваги. Вартість членського внеску України до бюджетів НАТО, за попередньою оцінкою, перебуватиме в межах внеску Польщі і становитиме близько 40–50 мільйонів доларів США на рік. Іншими словами, **5 гривень на рік з людини**– громадянина України, що є, погодьтесь, невеликою ціною за безпеку.

Чи правда, що Україна розпрощається з багатьма провідними підприємствами свого оборонно-промислового комплексу (ОПК), а Росія припинить співробітництво з Києвом у сфері ОПК?

Майбутня доля українського ОПК залежить, перш за все, від самої держави, а не обумовлюється її членством в НАТО. Незалежно від членства України в НАТО, український ОПК має розвиватися, шукати нові ринки збуту, створювати нові сучасні види озброєнь як на продаж, так і для Збройних Сил України. І вступ до НАТО лише сприятиме цій роботі.

У контексті заяв деяких російських і українських політиків щодо нібито „єдино можливих” зв'язків українського ОПК з ОПК Росії, слід зазначити, що ще з початку дев'яностих років російський уряд проводить цілеспрямовану політику, яка не залежить від політичної орієнтації нашої держави і має на меті розмежування ОПК Росії та України шляхом створення в РФ замкненого технологічного циклу з виробництва всіх видів військової техніки та озброєнь без участі українських підприємств. Згадайте лише долю нашого АН-70. Таким чином, саме набуття Україною членства в НАТО змогло б полегшити можливі негативні наслідки від ускладнення військово-промислових відносин з Росією.

В той же час, підприємства оборонно-промислового комплексу Росії активно співпрацюють з виробниками озброєнь в країнах НАТО, проводиться спільна модернізація військової техніки Збройних Сил Росії та країн-членів НАТО, виконуються авіаційні перевезення для НАТО тощо.

Яка роль НАТО у боротьбі з тероризмом?

12 вересня 2001 року, менш, ніж через 24 години після терористичних атак проти США, керуючись статтею 5 Північноатлантичного договору, НАТО проголосила їх нападом на усі 19 країн-членів Альянсу.

Таке історичне рішення стало підґрунтям для здійснення Альянсом практичних заходів, спрямованих на допомогу Сполученим Штатам Америки у боротьбі з тероризмом.

Яка позиція НАТО стосовно Іраку?

Кампанію проти Іраку у 2003 році було проведено міжнародною коаліцією сил, до якої увійшла низка країн. Деякі з цих країн були членами Альянсу. НАТО як організація не відігравала жодної ролі у цій кампанії, але, у відповідності із статтею 4 Північноатлантичної угоди, здійснила низку заходів з метою гарантування безпеки одного з її членів – Туреччини – на випадок загрози, що походить від війни в Іраку. 21 травня 2003 року Альянс також погодився підтримати Польщу як члена НАТО у її керівництві одним з секторів розташування стабілізаційних сил в Іраку.

У серпні 2004 року, у відповідь на прохання уряду Іраку, НАТО започаткувала в Іраку Навчальну місію. У цьому контексті, НАТО залучається до питань підготовки, оснащення та небойової технічної допомоги. Мета Місії – допомогти Іраку у побудові спроможності власного уряду задля забезпечення безпеки іракського народу.

Чи залучається НАТО до кампанії в Афганістані?

Так. НАТО очолює Міжнародні сили сприяння безпеці (МССБ), які покликані допомогти започаткувати умови, в яких Афганістан матиме стабільне керівництво, тривалий мир та безпеку.

НАТО очолила командування та координацію Міжнародними силами сприяння безпеці у серпні 2003 року. Це стало першою в історії НАТО кампанією поза межами північноатлантичного регіону. Спочатку обмежений підтриманням безпеки лише у межах Кабулу, Альянс сьогодні знаходиться у процесі розширення зони відповідальності для підтримання безпеки і в інших районах країни.

Який статус Росії – чи є вона країною-партнером?

У 1997 році НАТО та Росія взяли на себе спільне зобов'язання працювати разом з метою побудови стабільного, безпечного та неподільного континенту за умови підтримання партнерства та спільних інтересів.

Таке зобов'язання було підсилене у травні 2002 року із започаткуванням Ради Росія-НАТО, у складі якої збираються 26 країн-членів НАТО та Росія для визначення та реалізації можливостей щодо спільних дій як 27 рівних партнерів.

Чи не стане Україна зі вступом в НАТО країною, яка відверто виступатиме проти Росії? Лунають фрази, що начебто „прихід натовців буде супроводжуватися розміщенням на нашій території військових баз. Як тільки ці бази дислокуються на території України, вся їхня сила буде направлена проти Росії.” Отже, виникає реальна можливість використання України у вирішенні штучно створеного військового конфлікту далеко не мирним шляхом.

Закон України ["Про основи національної безпеки України"](#) від 19 червня 2003 р. № 964-IV до основних напрямів державної політики з питань національної безпеки відносить, серед іншого, набуття членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору при збереженні добросусідських відносин і стратегічного партнерства з Російською Федерацією, іншими країнами Співдружності Незалежних Держав, а також з іншими державами світу.

На сьогодні Київ і Москва мають партнерські відносини з НАТО. При цьому співпраця Росії з Альянсом постійно поглиблюється, і у сфері практичної взаємодії з НАТО Росія далеко випереджає Україну.

Зокрема, активно функціонує утворена у травні 2002 року Рада НАТО-Росія (РНР), рішення про створення якої було прийняте після терористичних актів проти США 11 вересня 2001 р. З моменту заснування РНР Росія у тій чи іншій формі бере участь у миротворчих операціях НАТО. Крім того, Росія активно залучається до обговорення усіх питань, що стосуються проблематики тероризму, як рівноправний учасник, і має вплив на формулювання кінцевого рішення членами Альянсу.

Тому зрозуміло, що НАТО не може стати ворожою до Росії зі вступом України до Альянсу.

Росія має чудові відносини з практично всіма членами НАТО окремо, але чомусь не завжди знаходить спільну мову з ними, коли вони сідають всі за один круглий стіл в Брюсселі.

Враховуючи потенційні загрози від міжнародного тероризму, етнічних, релігійних та економічних криз, членство України в Альянсі значно підвищить гарантії національної безпеки України, а відтак – безпеки нашого стратегічно важливого сусіда – Росії.

Які можна навести приклади співпраці України та НАТО у вирішенні проблем невійськового характеру?

У середині 90-х років Україна співпрацювала з НАТО з питань ліквідації наслідків руйнівних повеней у Закарпатті. Також країни Альянсу фінансували ліквідацію в Україні протипіхотних мін, а також запасів непридатних для використання і небезпечних для населення боєприпасів. Коли у середині 90-х років відбулась аварія на очисному колекторі у Харкові, саме НАТО надало нам насоси великої потужності, рятуючи тим самим місто і людей від екологічної катастрофи.